

De regierol van de provincie

Wat een provincie wel en niet kan sturen bij netcapaciteit,
en hoe gemeenten die ruimte benutten.

Regie zonder doorzettingsmacht

De provincie heeft bij netcapaciteit een stevige rol en weinig formele bevoegdheden. Dat is geen weeffout maar een ontwerp: sturing loopt via programmering, niet via een aanwijzing.

Wie in een gemeente werkt aan netcongestie, komt de provincie op drie plaatsen tegen. Bij het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, kortweg pMIEK, waarin wordt vastgelegd welke netuitbreidingen regionaal voorrang krijgen. Bij de energyboard, het bestuurlijke overleg waarin provincie, gemeenten en netbeheerders de aanpak op het energiesysteem afstemmen. En bij de prioritering van transportcapaciteit, waar ook de provincie projecten kan aandragen.

Op geen van die drie plekken kan de provincie een gemeente iets opleggen. Wat zij wel kan, is bepalen welke projecten in beeld komen bij de netbeheerder — en dat is in de praktijk zwaarder dan een bevoegdheid. Een project dat niet in het pMIEK staat, staat ook niet in de investeringsplannen. Gemeenten die dit laat ontdekken, ontdekken het meestal als het al te laat is.

HET INSTRUMENTARIUM

Waar de provincie aan de knoppen zit

INSTRUMENT	WAT HET DOET	WAT HET VOOR U BETEKENT
pMIEK	Selecteert regionaal de energie-infrastructuurprojecten die maatschappelijk het meest nodig zijn.	Uw project moet erin staan om door te werken in de investeringsplannen van de netbeheerder.
Afwegingskader pMIEK	Maakt de maatschappelijke effecten van projecten vergelijkbaar; landelijk uniform, met provinciale toelichting.	U levert onderbouwing aan in de taal van dat kader, niet in uw eigen taal.
Energyboard	Bestuurlijk overleg per provincie over sneller bouwen, slimme oplossingen en integraal programmeren.	De plek waar bestuurlijke urgentie wordt omgezet in agendering.
Prioritering transportcapaciteit	De provincie is voor een aantal functies zelf bevoegd een prioriteringsverzoek in te dienen.	Afstemming voorkomt dat gemeente en provincie elkaars projecten verdringen.
Omgevingsbeleid	Omgevingsvisie, omgevingsverordening en ruimtelijke reserveringen voor stations en tracés.	Zonder ruimtelijke reservering geen station, hoe hoog uw project ook scoort.

De pMIEK-handleiding is in het voorjaar van 2024 opgesteld door IPO, VNG, Netbeheer Nederland en het ministerie van EZK, en op 19 juni 2024 vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie. Zij verving de eerdere handreiking bewust door een sturender vorm: een handleiding met minimale eisen. Achterliggende reden was dat de eerste ronde pMIEK's in 2023 te veel uiteenliep om bruikbaar te zijn voor de netbeheerders.

WERKWIJZE

Vijf stappen voor de gemeente

1. Zorg dat u weet wanneer de pMIEK-ronde loopt

De programmering kent een jaarritme met een aanleverdeadline. Wie zijn projecten aandraagt nadat de werkorganisatie de selectie heeft gemaakt, wacht een jaar. Zet de datum in uw eigen planning en niet alleen in die van de provincie.

2. Vertaal uw opgave naar het afwegingskader

De toetsing van projecten aan het afwegingskader is in elke provincie hetzelfde; de interpretatie en de besluitvorming zijn maatwerk per provincie. Vraag daarom expliciet naar de provinciale toelichting bij de criteria. Twee gemeenten die hetzelfde project anders beschrijven, krijgen een andere score.

3. Lever cijfers, geen ambities

Een bouwprogramma in aantallen woningen zegt de netbeheerder weinig. Wat telt is gevraagd vermogen, gefaseerd in de tijd, met de aannames erbij. Ontbreken die, dan wordt uw project geschat — en een schatting valt zelden in uw voordeel uit.

4. Stem uw prioritering af met de provincie

Gemeente en provincie kunnen beide projecten aandragen voor prioritering. Doen zij dat zonder overleg, dan concurreren twee overheden om dezelfde capaciteit in hetzelfde verzorgingsgebied. Leg vast wie welke categorie voor zijn rekening neemt.

5. Organiseer uw eigen bestuurlijke lijn

De energyboard is een bestuurlijk gremium. Als uw wethouder daar zonder gemeentelijk mandaat of onderbouwing aanschuift, is het gesprek vrijblijvend. Zorg dat het college een vastgestelde lijn heeft over wat de gemeente vraagt en wat zij daarvoor levert.

CONTROLEVRAGEN

- ☐ Weet u wanneer de eerstvolgende pMIEK-ronde sluit?
- ☐ Kent u de provinciale toelichting bij de criteria van het afwegingskader?
- ☐ Zijn uw projecten vertaald naar vermogen en fasering, met aannames?
- ☐ Is afgestemd wie — gemeente of provincie — welke prioriteringsverzoeken indient?
- ☐ Zijn de benodigde stations en tracés ruimtelijk geborgd?
- ☐ Heeft uw bestuurder een vastgesteld mandaat voor de energyboard?

Vier misverstanden over provinciale regie

“De provincie regelt het wel.” De provincie programmeert, maar levert geen capaciteit. Zonder gemeentelijke onderbouwing per project is er niets om te programmeren.

“Een pMIEK-status is een garantie.” Het is een sterk signaal richting de investeringsplannen, geen toezegging van een aansluiting op een datum.

“Wij hebben geen relatie met de netbeheerder nodig.” De netbeheerders hebben in de pMIEK-werkorganisatie een sterk adviserende rol. Wie hen pas bij de aanvraag spreekt, mist de fase waarin het wordt beslist.

“Dit is techniek, geen bestuur.” Er wordt schaarste verdeeld tussen gemeenten binnen één provincie. Dat is per definitie bestuurlijk, en het wordt pas laat als zodanig herkend.

VRAGEN OVER UW EIGEN SITUATIE?

Dit document beschrijft het kader. De vertaling naar uw eigen organisatie — welke keuzes bij uw opgave passen en hoe u ze vastlegt — is maatwerk. Loopt u ergens tegenaan, of wilt u een concept tegen het licht houden? Stuur gerust een bericht; meedenken kost u niets.

redactie@energiebestuur.nl · energiebestuur.nl/contact

VERANTWOORDING

Bronnen

- RVO, Handleiding pMIEK (2024), opgesteld door IPO, VNG, Netbeheer Nederland en het ministerie van EZK; vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg Klimaat en Energie op 19 juni 2024.
- Systeemcode elektriciteit 2026, art. 7.21–7.23 en bijlage 3 (tabel 3: bevoegde overheden per prioriteringsfunctie).
- ACM, prioriteringskader transportcapaciteit, in werking 1 januari 2026; werkwijze Eerder aanvragen vanaf 1 oktober 2026.
- VNG, implementatiehandleiding model beleidsregels aanvraag prioriteit transportcapaciteit, juli 2026.

Dit document beschrijft het algemene kader en is geen juridisch advies over een concreet geval. Regelgeving en termijnen rond netcapaciteit veranderen snel; controleer de genoemde data en bronnen op het moment van gebruik. Stand van zaken: 19 augustus 2026.